

UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu kuudes jaosto)

15 päivänä syyskuuta 2011 *

Asiassa T-234/07,

Koninklijke Grolsch NV, kotipaikka Enschede (Alankomaat), edustajinaan asianajat M. Biesheuvel ja J. de Pree,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi A. Bouquet, S. Noë ja A. Nijenhuis sekä sittemmin Bouquet ja Noë, avustajanaan asianajaja M. Slotboom,

vastaajana,

joka koskee ensisijaisesti vaatimusta kumota [EY] 81 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/B-2/37.766 — Alankomaiden olutmarkkinat) 18.4.2007 tehty komission päätös K(2007) 1697 siltä osin kuin se koskee kantajaa sekä toissijaisesti vaatimusta kumota kantajalle määrätty sakko tai alentaa sen määrää,

* Oikeudenkäyntikieli: hollanti.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomari V. Vadapalas, joka hoitaa puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit A. Dittrich ja L. Truchot (esittelevä tuomari),

kirjaaja: hallintovirkamies J. Plingers,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 24.3.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat

- 1 Kantaja Koninklijke Grolsch NV on oluentuottajayhtiö, joka myy olutta omalla tuotemerkillään.
- 2 Grolsch-konserni on yksi Alankomaiden olutmarkkinoiden neljästä suuresta toimijasta. Kolme muuta näillä markkinoilla toimivaa suurta panimoa ovat Heineken-konserni (jäljempänä Heineken), jonka johdosta vastaa Heineken NV -yhtiö ja tuotannosta tytäryhtiö Heineken Nederland BV, sekä InBev-konserni (jäljempänä InBev), joka

tunnettiin ennen vuotta 2004 nimellä Interbrew ja jonka johdosta vastaa InBev SA ja tuotannosta tytäryhtiö InBev Nederland NV, ja kolmanneksi Bavaria NV -yhtiö.

- 3 Grolsch-konserni ja kolme muuta näillä markkinoilla toimivaa suurta panimoa myyvät oluttaan loppuasiakkaalle erityisesti kahden jakelukanavan kautta. Nämä ovat yhtäältä hotelli- ja ravintola-alan jakelukanava ”horeca” eli hotellit, ravintolat ja kahvilat, joiden myymä olut kulutetaan kyseisissä liikeiloissa, sekä toisaalta markettien ja viini- ja alkoholimyymälöiden jakelukanava ”food”, jonka kautta ostettu olut on tarkoitettu kotikulutukseen. Viimeksi mainittuun sektoriin kuuluu myös jakelijan tuotemerkillä myytävän oluen segmentti. Kyseisistä neljästä panimosta vain InBev ja Bavaria toimivat viimeksi mainitulla segmentillä.

- 4 Mainitut neljä panimoa ovat Centraal Brouwerij Kantoorin (jäljempänä CBK) jäseniä. Se on kattojärjestö, joka perussääntönsä mukaan edustaa jäsentensä etuja ja koostuu yleiskokouksesta ja erilaisista komiteoista; näitä ovat esimerkiksi hotelli- ja ravintola-alan liittyvistä kysymyksistä vastaava komitea ja rahoituskomitea, josta on tullut toimintaa ohjaava komitea. CBK:n sihteeristö laatii kokouksia varten kutsut ja juoksevasti numeroidut pöytäkirjat, jotka lähetetään niihin osallistuneille jäsenille.

Hallinnollinen menettely

- 5 InBev toimitti 28.1.2000 sekä 3.2.2000, 25.2.2000 ja 29.2.2000 päivätyillä kirjeillä joukon lausuntoja, joita täydensivät niihin liitetyt viiden InBevin johtajan antamat lausunnot (jäljempänä yhdessä InBevin lausunto) ja jotka koskivat tietoja rajoittavista kauppatavoista Alankomaiden olutmarkkinoilla. InBevin lausunto toimitettiin

Euroopan komission tekemän tutkimuksen – joka ajoittui erityisesti vuoteen 1999 – yhteydessä; tutkimus koski yhteistoimintamenettelyjä ja mahdollista määräävän markkina-aseman väärinkäyttöä Belgian olutmarkkinoilla. InBev esitti yhdessä lausunnon kanssa myös leniency-hakemuksen sakkojen määräämättä jättämisestä tai lieventämisestä kartelleja koskevista asioista annetun tiedonannon (EYVL 1996, C 207, s. 4) mukaisesti.

- 6 Komissio teki InBevin lausunnon johdosta tarkastuspäätöksen 6.12.1962 annetun neuvoston asetuksen N:o 17 ([EY 81 ja EY 82] artiklan ensimmäinen täytäntöönpanoasetus) (EYVL 1962, 13, s. 204), sellaisena kuin se on viimeksi muutettuna 10.6.1999 annetulla neuvoston asetuksella (EY) N:o 1216/1999 (EYVL L 148, s. 5), 14 artiklan 3 nojalla.
- 7 Päätöksen kahdessa ensimmäisessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Koninklijke Grolsch NV on panimoyritys.

Komission käytettävissä olevien tietojen mukaan Koninklijke Grolsch NV, yritykset, joissa sillä on suora tai välillinen määräysvalta ja joihin kuuluu Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV, ja sen suurimmat kilpailijat osallistuvat tai ovat osallistuneet sopimuksiin ja/tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin ja/tai osaltaan vaikuttavat tai ovat vaikuttaneet siihen, että [CBK] on tehnyt päätöksiä, jotka koskevat hintojen vahvistamista, markkinoiden jakamista ja/tai tietojen vaihtoa Alankomaiden olutsektorilla sekä vähittäismyyntiin että hotelli- ja ravintola-alan markkinoilla – –.”

8 Päätöksen 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

”Koninklijke Grolsch NV:n ja sen suorassa tai välillisessä määräysvallassa olevien yritysten, mukaan lukien Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV:n, on alistuttava tarkastukseen, joka koskee mahdollisia sopimuksia ja/tai yhdenmukaistettuja menettelytapoja, joiden tarkoituksena ja vaikutuksena oli panimoyritysten välisen kilpailun rajoittaminen Alankomaissa. Sopimukset ja/tai yhdenmukaistetut menettelytavat koskevat hintojen vahvistamista, markkinoiden jakamista ja/tai tietojen vaihtoa Alankomaiden olutsektorilla sekä vähittäismyynnin että hotelli- ja ravintola-alan markkinoilla – Tällainen käyttäytyminen voi ilmetä myös [CBK:n] eli yritysten yhteenliittymän, johon Grolsch kuuluu, tekeminä päätöksinä.”

9 Tarkastuspäätöksen 3 artiklan ensimmäisessä kohdassa todetaan seuraavaa:

”Tämän päätöksen addressaatit ovat

Koninklijke Grolsch NV

Brouwerijstraat 1

7523 XC Enschede

Alankomaat

ja sen suorassa tai välillisessä määräysvallassa olevat yritykset, joihin kuuluu

Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV

Brouwerijstraat 1

7523 XC Enschede

Alankomaat.”

- 10 Komission mukaan ”Koninklijke Grolsch NV:ssä”, kolmessa muussa asianomaisessa alankomaalaisessa panimossa ja CBK:n tiloissa tehtiin tarkastukset 22.3.2000 ja 23.3.2000.
- 11 Komissio osoitti lisäksi ”Grolschille” useita tietopyyntöjä.
- 12 Komissio laati 30.8.2005 väitetiedoksiannon, joka lähetettiin kantajalle 31.8.2005. Kantaja esitti tiedonannosta kirjalliset huomautuksensa 25.11.2005 päivätyssä kirjeessä. Yksikään asianomaisista yrityksistä ei pyytänyt kuulemisen järjestämistä.

- 13 Komissio teki 18.4.2007 [EY] 81 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/B-2/37.766 – Alankomaiden olutmarkkinat) päätöksen K(2007) 1697 (jäljempänä riidanalainen päätös), joka annettiin kantajalle tiedoksi 24.4.2007 päivätyllä kirjeellä.

Riidanalainen päätös

- 14 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todetaan, että ”Grolsch: Koninklijke Grolsch NV” ja muut asianomaiset panimot ovat osallistuneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun EY 81 artiklan 1 kohdan rikkomiseen 27.2.1996–3.11.1999 sitoutumalla sopimusten ja/tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuuteen, jonka tarkoituksena oli rajoittaa kilpailua yhteismarkkinoilla.
- 15 Rikkominen muodostui ensiksi oluen hintojen ja hinnankorotusten yhteensovittamisesta Alankomaissa sekä hotelli- ja ravintolasegmentillä että kotikulutuksen segmentillä, jakelijan tuotemerkeillä myytävät oluet mukaan luettuina, toiseksi muiden yksittäisille asiakkaille hotelli- ja ravintolasegmentillä tarjottujen kaupan ehtojen, kuten toimipaikoille myönnettävien lainojen, ajoittaisesta yhteensovittamisesta sekä kolmanneksi asiakaskunnan jakamisen ajoittaisesta yhteensovittamisesta sekä hotelli- ja ravintolasegmentillä että kotikulutuksen segmentillä (riidanalaisen päätöksen 1 artikla sekä 257 ja 258 perustelukappale).
- 16 Panimoiden kilpailunvastaiset menettelyt toteutettiin riidanalaisen päätöksen mukaan monenvälisissä epävirallisissa kokouksissa, joissa kokoontuivat säännöllisesti yhteen Alankomaiden olutmarkkinoiden neljä suurinta toimijaa, sekä täydentävissä kahdenvälisissä tapaamisissa, joihin samat panimot osallistuivat eri kokoonpanoissa.

Nämä tapaamiset olivat tarkoituksellisesti salaisia, ja osallistujat tiesivät, etteivät ne olleet luvallisia (riidanalaisen päätöksen 257–260 perustelukappale).

- 17 Ensinnäkin 27.2.1996 ja 3.11.1999 välisenä aikana pidettiin joukko monenvälisiä kokouksia, joita kutsuttiin nimellä ”Catherijne-neuvottelut” tai ”pöytäkirjakomitea”. Riidanalaisessa päätöksessä todetaan, että näiden kokousten, jotka oli suunnattu hotelli- ja ravintolasegmentille mutta jotka saattoivat koskea myös kotikulutuksen segmenttiä, tarkoituksena oli pääasiallisesti sovittaa yhteen oluen hintoja ja hinnankorotuksia, keskustella ostohyvitysten määrän rajoittamisesta ja asiakaskunnan jakamisesta sekä sovittaa yhteen joitakin muita kauppaehtoja. Näissä kokouksissa keskusteltiin myös jakelijan tuotemerkillä myytävän oluen hinnoista (riidanalaisen päätöksen 85, 90, 98, 115–127 ja 247–252 perustelukappale).
- 18 Toiseksi riidanalaisessa päätöksessä todetaan panimoiden kahdenvälisistä kontakteista, että InBev ja Bavaria tapasivat 12.5.1997 ja keskustelivat jakelijan tuotemerkillä myytävän oluen hinnankorotuksesta (riidanalaisen päätöksen 104 perustelukappale). Lisäksi komission mukaan Heineken ja Bavaria tapasivat vuonna 1998 keskustellakseen hotelli- ja ravintolasektorin yrityksiä koskevista rajoituksista (riidanalaisen päätöksen 189 perustelukappale). Komissio toteaa, että Heinekenilla ja ”Grolschilla” oli myös 5.7.1999 tienoilla kahdenvälisiä kontakteja, jotka koskivat kompensatiota niille kotikulutuksen segmentin asiakkaille, jotka toteuttivat väliaikaisia hinnanalennuksia (riidanalaisen päätöksen 212 ja 213 perustelukappale).
- 19 Lopuksi riidanalaisen päätöksen mukaan InBevin ja Bavarian välillä oli vuonna 1997 kahdenvälisiä kontakteja ja tietojenvaihtoa, jotka liittyivät yleisiin keskusteluihin oluen hinnoista sekä erityisempiin keskusteluihin jakelijan tuotemerkistä. Jakelijan

tuotemerkkiin liittyneet kahdenväliset tietojenvaihtokontaktit kesä- ja heinäkuussa 1998 koskivat myös belgialaisia panimoita. Komissio täsmentää, että näissä keskusteluissa olivat läsnä Heineken ja ”Grolsch” (riidanalaisen päätöksen 105, 222–229 ja 231–236 perustelukappale).

- 20 Näiden menettelyjen toteaminen perustuu laajalti InBevin lausunnossa esitettyihin tietoihin (riidanalaisen päätöksen 40–62 perustelukappale).
- 21 Komissio katsoo lisäksi, että InBevin lausuntoa tukevat tutkimusten ja tietopyyntöjen perusteella saadut Grolsch-konsernin ja kolmen muun alankomaalaisen panimon sisäiset asiakirjat, kokousten käsin kirjoitetut muistiinpanot, kululaskelmat sekä jäljennökset esityslistoista (riidanalaisen päätöksen 63–255 perustelukappale).
- 22 Riidanalaisen päätöksen päätösosassa todetaan seuraavaa:

”1 artikla

Seuraavat yritykset ovat 27.2.1996–3.11.1999 osallistuneet yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun [EY] 81 artiklan rikkomiseen, joka koostui sopimusten ja/tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuudesta, jonka tarkoituksena oli rajoittaa kilpailua yhteismarkkinoilla, erityisesti i) oluen hintojen ja hinnankorotusten yhteensovittamisella sekä hotelli- ja ravintolasegmentillä että kotikulutuksen segmentillä, jakelijan tuotemerkeillä myytävät oluet mukaan luettuina, ii) muiden yksittäisten asiakkaiden asiakkaille hotelli- ja ravintolasegmentillä tarjottujen kaupan ehtojen ajoittaisella yhteensovittamisella Alankomaissa ja iii) asiakkaiden jakamisen

ajoittaisella yhteensovittamisella sekä hotelli- ja ravintolasegmentillä että kotikulttuurin segmentillä Alankomaissa:

InBev: InBev NV ja InBev Nederland NV

Heineken: Heineken NV ja Heineken Nederland BV

Grolsch: Koninklijke Grolsch NV

Bavaria: Bavaria NV

2 artikla

Edellä 1 artiklassa lueteltujen yritysten on lopetettava rikkomisen heti, jos niin ei ole vielä tapahtunut.

Niiden on pidättäydyttävä vastedes harjoittamasta edellä 1 artiklassa mainitun rikkomisen kaltaista toimintaa ja toteuttamasta toimenpiteitä, joilla on samanlaisia tai vastaavia tavoitteita tai vaikutuksia.

3 artikla

Edellä 1 artiklassa mainituista rikkomisista määrätään seuraavat sakot:

- a) Heineken NV ja Heineken Nederland BV yhdessä ja yhteisvastuullisesti 219 275 000 euroa
- b) Koninklijke Grolsch NV: 31 658 000 euroa
- c) Bavaria NV: 22 850 000 euroa.

— —

4 artikla

Yhtiöt

InBev NV, Brouwerijplein 1, B 3000 Leuven, Belgia

InBev Nederland NV, Ceresstraat 1, 4811 CA Breda, Alankomaat

Heineken NV, Vijzelstraat 72, 1017 HL Amsterdam, Alankomaat

Heineken Nederland BV, Burgemeester Smeetsweg 1, 2382 PH Zoeterwoude, Alankomaat

Koninklijke Grolsch NV, Brouwerslaan 1, 7548 XA Enschede, Alankomaat

Bavaria NV, De Slater 1, 5737 RV Lieshout, Alankomaat

ovat tämän päätöksen adressaatteja.

– –”

Oikeudenkäynti ja asianosaisten vaatimukset

- ²³ Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen unionin yleisen tuomioistuimen kirjaamoon 3.7.2007 toimittamallaan kannekirjelmällä.
- ²⁴ Unionin yleinen tuomioistuin siirsi 10.2.2010 tekemällään päätöksellä asian laajennetun kuudennen jaoston käsiteltäväksi työjärjestyksensä 14 artiklan 1 kohdan ja 51 artiklan 1 kohdan nojalla.

- 25 Unionin yleinen tuomioistuin esitti 12.2.2010 prosessinjohtotoimina kirjallisia kysymyksiä asianosaisille, jotka vastasivat asetetussa määräajassa.
- 26 Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 24.3.2010 pidetyssä istunnossa.
- 27 Koska esittelevä tuomari oli estynyt osallistumasta asian käsittelyyn suullisen käsittelyn päättymisen jälkeen, asia siirrettiin uudelle esittelevälle tuomarille; tämän tuomion päätösharkintaan osallistui kolme tuomaria, jotka ovat allekirjoittaneet sen työjärjestyksen 32 artiklan 1 kohdan mukaisesti.
- 28 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin
- kumoaa riidanalaisen päätöksen kokonaan tai osittain ainakin siltä osin kuin kantaja on sen adressaatti
 - kumoaa kantajalle määrätyn sakon tai toissijaisesti alentaa sen määrää
 - velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.
- 29 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin
- hylkää kanteen
 - velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

- 30 Kantaja esittää kanteensa tueksi kuusi kanneperustetta, joiden mukaan ensinnäkin hallinnolliseen menettelyyn liittyy sääntöjenvastaisuuksia, toiseksi perusteluvelvollisuus on laiminlyöty siltä osin kuin kyse on kantajan suorasta osallistumisesta todettuun rikkomiseen, kolmanneksi rikkomiseksi katsotusta käyttäytymisestä ei ole riittävästi todisteita, neljänneksi tämä käyttäytyminen on virheellisesti luokiteltu osallistumiseksi EY 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuun sopimusten ja/tai yhdenmu-
kaisten menettelytapojen kokonaisuuteen, viidenneksi kantaja ei ole suoraan osallis-
tunut todettuun yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen ja kuu-
denneksi sakon määrä ei ole asianmukainen.
- 31 Ensin on syytä tarkastella viidettä kanneperustetta, jonka mukaan kantaja ei suoraan osallistunut todettuun yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen.

Viides kanneperuste, jonka mukaan kantaja ei suoraan osallistunut todettuun yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen

- 32 Kantaja kiistää osallistuneensa suoraan todettuun rikkomiseen. Se toteaa olleensa edustettuna vain rahoituskomitean 8.1.1999 pidetyssä kokouksessa, jossa sitä edusti J. T., joka oli sen hallituksen puheenjohtaja vuodesta 1997. Muut ”Grolschin johtajat”, jotka nimetään riidanalaisen päätöksen 19 perustelukappaleessa ja jotka osallistuivat kaikkiin muihin riidanalaisiin kokouksiin, olivat sen tytäryhtiön Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV:n työntekijöitä.

Kanneperusteen tutkittavaksi ottaminen

– Asianosaisten lausumat

- 33 Komissio katsoo, että kanneperuste on jätettävä tutkimatta, koska kantaja ei ole kyseenalaistanut toteamusta osallistumisestaan rikkomiseen väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa eikä yhteen tietopyynnöistä 21.12.2001 antamassaan vastauksessa. Kantaja on päinvastoin toimittanut tietoja, joiden perusteella voitiin päätellä, että se oli riidanalaisen päätöksen 19 perustelukappaleessa lueteltujen kyseenalaistettuihin kokouksiin osallistuneiden työnantaja.
- 34 Koska kantaja ei ole hallinnollisessa menettelyssä esittänyt riittävän selvästi tätä perustetta, se ei voi vedota siihen ensimmäistä kertaa unionin yleisessä tuomioistuimessa. Kun yritys on nimenomaisesti myöntänyt hallinnollisessa menettelyssä niiden tosiseikkojen, joista komissio on sitä arvostellut väitetiedoksiannossa, paikansapitävyyden, se ei enää lähtökohtaisesti voi riitauttaa niitä unionin yleisessä tuomioistuimessa.
- 35 Kantaja myöntää, ettei se ole esittänyt tätä perustetta hallinnollisessa menettelyssä, mutta huomauttaa, että se on väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa kiistänyt syyllistyneensä rikkomiseen. Se toteaa lopuksi, että se voi esittää tämän menettelyllisen perusteen ensimmäistä kertaa unionin yleisessä tuomioistuimessa.

- 36 Kantajan mukaan vain silloin, kun yritys on hallinnollisessa menettelyssä nimenomaisesti myöntänyt tosiseikat, joista sitä arvostellaan, se ei voi enää lähtökohtaisesti riitauttaa niitä unionin yleisessä tuomioistuimessa. Kantaja ei kuitenkaan ole myöntänyt syyllistyneensä väitettyyn rikkomiseen, suorasta rikkomisesta puhumattakaan.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 37 On syytä muistuttaa, että missään unionin oikeuden määräyksessä tai säännöksessä ei aseteta väitetiedoksiannon adressaatille velvollisuutta riitauttaa siinä esitetyt tosiseikat tai oikeudelliset seikat hallinnollisen menettelyn kuluessa sillä uhalla, ettei se voisi enää myöhemmin tehdä niin asian tuomioistuinkäsittelyssä.

- 38 Vaikka se, että yritys komissiossa käydyssä hallinnollisessa menettelyssä nimenomaisesti tai implisiittisesti myöntää joitakin tosiseikkoja tai oikeudellisia seikkoja, voikin olla lisätodiste arvioitaessa sitä, onko tuomioistuimessa nostettu kanne perusteltu, myöntäminen ei voi kuitenkaan rajoittaa luonnollisella henkilöllä tai oikeushenkilöllä perustamissopimuksen nojalla olevaa oikeutta sinänsä nostaa kanne unionin yleisessä tuomioistuimessa.

- 39 Komission väite, jonka mukaan kantaja ei voi kiistää unionin yleisessä tuomioistuimessa toteamusta sen osallistumisesta todettuun kartelliin, koska se ei ole tehnyt sitä selvästi ja täsmällisesti hallinnollisessa menettelyssä, merkitsee sitä, että kantajan oikeutta saada asiansa käsitellyksi tuomioistuimissa ja erityisemmin sen oikeutta oikeudenkäyntiin rajoitetaan.

40 Tätä varten nimenomaisesti säädetyn oikeudellisen perustan puuttuessa tällainen rajoitus on vastoin laillisuusperiaatetta ja puolustautumisoikeuksien kunnioittamisen periaatetta, jotka ovat perustavanlaatuisia periaatteita. On kuitenkin huomautettava, että oikeus tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin ja puolueettomaan tuomioistuimeen on taattu Nizzassa 7.12.2000 julistetun Euroopan unionin perusoikeuskirjan 47 artiklassa (EUVL C 364, s. 1).

41 Tämä kanneperuste on siis otettava tutkittavaksi.

Kanneperusteen hyväksyttävyys

– Asianosaisten lausumat

42 Kantaja katsoo, että koska se oli edustettuna vain rahoituskomitean 8.1.1999 pidetyssä kokouksessa J. T.:n välityksellä, komission ei olisi pitänyt katsoa sen osallistuneen todettuun rikkomiseen vaan pikemminkin mahdollisesti katsoa sen olevan vastuussa rikkomisesta, johon oli syyllistynyt sen tytäryhtiö Grolsche Bierbrouwerij Nederland, jonka työntekijät osallistuivat kaikkiin muihin kilpailunvastaisiin kokouksiin.

43 Komissio ei myöskään voinut olla tietämätön tämän tytäryhtiön olemassaolosta, koska myös se oli tarkastuspäätöksen adressaatti.

- 44 Komissio katsoo ennen kaikkea, että sillä oli riittävästi syitä olettaa, että kilpailunvastaisiin kokouksiin osallistuneet olivat kantajan palveluksessa ja että tämä oli näin ollen osallisena rikkomisessa.
- 45 Komissio huomauttaa kantajan myös esittäneen väitetiedoksiantoan antamassaan vastauksessa tietoja, joiden perusteella voitiin päätellä, että se oli niiden ”Grolschin johtajien” työnantaja, jotka riidanalaisen päätöksen 19 perustelukappaleessa nimettiin kyseenalaistettuihin kokouksiin osallistuneiksi.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

- 46 Riidanalaisen päätöksen 19 perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

”Grolschin johtajat, joiden roolia tarkastellaan tässä menettelyssä tarkemmin, ovat:

- [P. P. S.] (hallituksen puheenjohtaja 1987–1996)
- [J. T.] (kaupallinen johtaja 1990–1996, pääjohtaja 1996–1997, hallituksen puheenjohtaja 1997–)

- [R. S.] (hotelli- ja ravintolasektorin johtaja Alankomaissa 1992–1995, kaupallinen johtaja Alankomaissa 1996–1999)

- [H. O. B.] (hotelli- ja ravintolasektorin johtaja 1996–2000)

- [P. M.] (kotikulutukseen suunnatun myynnin myyntijohtaja –1999, sitten kaupallinen johtaja)

- [K. H.] (kotikulutukseen suunnatun myynnin myyntijohtaja 2000–, aiemmin market research manager)

- [L. S.] (tuotantojohtaja –1996, sen jälkeen teknisen valvonnan ja palvelujen johtaja)”

⁴⁷ Komissio ei kyseenalaista kantajan väitettä, jonka mukaan lukuun ottamatta J. T.:tä, joka oli sen hallituksen puheenjohtaja vuodesta 1997 alkaen, yksikään henkilöistä, jotka on riidanalaisen päätöksen 19 perustelukappaleessa nimetty ”Grolschin johtaj[iksi], joiden roolia tarkastellaan tässä menettelyssä tarkemmin” ja joiden osallistumisesta kyseenalaistettuihin kokouksiin kantajan katsotaan olevan vastuussa, ei ollut kantajan työntekijä. Komissio ei kiistä myöskään sitä, että kyseiset henkilöt olivat kantajan tytäryhtiön Grolsche Bierbrouwerij Nederlandin johtajia, minkä vahvistavat asianomaisten työsopimukset ja muut asiakirjat, jotka on liitetty kantajan unionin yleisen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin antamiin vastauksiin.

⁴⁸ Komissio on lisäksi myöntänyt kirjelmissään ja unionin yleisen tuomioistuimen kirjallisiin kysymyksiin antamissaan vastauksissa, että se tukeutui pääasiallisesti kantajalle 10.10.2001 osoitettuun tietopyyntöön 21.12.2001 annettuun vastaukseen

katsoessaan, että riidanalaisen päätöksen 19 perustelukappaleessa ”Grolschin johtajiksi” nimetyt henkilöt työskentelivät kantajayhtiössä.

- 49 Vastauksen tekstistä ilmenee kuitenkin yhtäältä, että R. S. oli Grolsche Bierbrouwerij Nederlandin kaupallinen johtaja Alankomaissa tammikuusta 1996 marraskuuhun 1999 ja että hän on nykyään Grolsch International BV:n johtaja, ja toisaalta, että P. M. ”hoitaa marraskuusta 1999 lähtien Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV:n kaupallisen johtajan tehtäviä” ja että ”hän vastasi aiemmin niin sanotusta kotikulutukseen liittyvästä myynnistä (vähittäismyynti, muu kuin hotelli- ja ravintolasektori) myyntijohtajana”.
- 50 Kantaja totesi lisäksi väitetiedoksiantoon antamansa vastauksen 47 kohdassa, että ”[J. T.] ei käyttänyt koodinimien luetteloa Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV:n ominaisuudessa vaan Grolsch NV:n hallituksen puheenjohtajan (jona hän toimi vuosina 1997–2004) ominaisuudessa” ja että ”tätä luetteloa eivät käyttäneet muut henkilöt Grolsch NV:ssä tai Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV:ssä (jossa täysistuntokokouksissa läsnä olleet henkilöt työskentelivät)”.
- 51 Lopuksi lausunnossa, jonka J. T. (Grolsche Bierbrouwerij Nederlandin pääjohtaja vuosina 1996–1997 ja kantajan hallituksen puheenjohtaja vuodesta 1997 lähtien) esitti komission 23.3.2000 tekemän tarkastuksen yhteydessä ja johon vedotaan todisteenä riidanalaisen päätöksen 249 ja 308 perustelukappaleessa, todetaan, että lausunnon antaja on ”Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV:n pääjohtaja”.
- 52 Riidanalaisesta päätöksestä käy tosin ilmi, että J. T. osallistui 21.10.1996 Interbrew Nederlandin pääjohtajan kanssa kahdenväliseen kokoukseen, jossa käsiteltiin jakelijoiden tuotemerkkejä (riidanalaisen päätöksen 250 perustelukappale). On kuitenkin

huomattava, että asianomainen oli vielä tuohon aikaan palkkatyössä kantajan tytäryhtiössä Grolsche Bierbrouwerij Nederlandissa ja että hän ei siis vielä työskennellyt kantajan palveluksessa, kuten käy ilmi kantajan unionin yleisen tuomioistuimen kysymyksiin antamista vastauksista sekä kantajan J. T.:n kanssa 2.9.1997 tekemästä, unionin yleiselle tuomioistuimelle esitetystä työsopimuksesta.

- 53 Vaikka riidanalaisessa päätöksessä mainitaan, että J. T. osallistui 10.11.1999 Heinekenin edustajien kanssa kokoukseen, jossa käsiteltiin eurooppalaisten ja/tai maailmanlaajuisten olutmarkkinoiden yleistä kehitystä (riidanalaisen päätöksen 405 ja 412 perustelukappale), on samoin huomattava, että tämä kokous pidettiin 3.11.1999 – jolloin komissio katsoi rikkomisajanjakson päättyneen – jälkeen.
- 54 Riidanalaisen päätöksen mukaan J. T. toi CBK:n rahoituskomitean kokouksiin aina asiakirjan, jonka oli tarkoitus kiinnittää Interbrew'n ja Bavarian huomio jakelijan tuotemerkillä myytävän oluen hinnan vahvistamiseen (riidanalaisen päätöksen 249 ja 308 perustelukappale). Riidanalaisesta päätöksestä ei kuitenkaan ilmene, että asianomainen olisi osallistunut muihin kuin 8.1.1999 pidettyyn kokoukseen, jossa tämän kokouskutsuun tekemien muistiinpanojen mukaan keskusteltiin oluen hinnasta (riidanalaisen päätöksen 193 perustelukappale).
- 55 Riidanalaisessa päätöksessä mainittuja todisteita, joilla voidaan näyttää toteen, että kantaja osallistui kyseenalaistettuihin menettelyihin, on vain kolme: InBevin lausunto, J. T.:n edellä mainittuun 8.1.1999 pidetyn kokouksen kokouskutsuun tekemät muistiinpanot (riidanalaisen päätöksen 193 perustelukappale) ja Heinekenin tiloista löytyneet asiakirjat, joissa viitataan kahteen J. T.:n ja Heinekenin johdon 5.7.1999 tienoilla käymään puhelinkeskusteluun, jotka koskivat erään kauppaketjun soveltamia alennuksia (riidanalaisen päätöksen alaviite 473).

- 56 Ensinnäkin InBev viittaa lausunnossaan, joka on ainoa kaikkia todetun rikkomisen osatekijöitä koskeva todiste, vain yleisesti Grolsch-konsernin osallistumiseen rikkomiseen, eikä se mainitse erityisesti kantajan eli Koninklijke Grolschin itsenäistä osallistumista. Kaikki Grolsch-konserniin kuuluvat henkilöt, joiden nimet mainitaan InBevin lausunnossa, ovat J. T.:tä lukuun ottamatta tytäryhtiö Grolsche Bierbrouwerij Nederlandin työntekijöitä.
- 57 J. T.:n nimi puolestaan esiintyy vain InBevin lausuntoon liittyvässä luettelossa, jossa mainitaan CBK:n rahoituskomitean kokouspäivät ja henkilöt, jotka edustivat suurimpia alankomaalaisia panimoita näissä kokouksissa. Luettelosta käy ilmi, että rikkomisajanjaksona J. T. osallistui neljään rahoituskomitean kokoukseen. Luettelossa mainituista kokouksista kuitenkin vain 8.1.1999 pidetty kokous mainittiin riidanalaisessa päätöksessä. InBevin lausunnosta käy lisäksi ilmi, että tähän kokoukseen osallistuneiden nimet eivät olleet tiedossa ("niet bekend").
- 58 Toiseksi edellä mainitut J. T.:n käsin kirjoitetut muistiinpanot, sellaisina kuin ne on toistettu riidanalaisen päätöksen 193 perustelukappaleessa, ovat seuraavanlaiset:

"myynti 98

– oluen hinta →

– 'pinoo'-kori

kampanjat/luokka II

– korit

pohja

tynnyri

NMA”

- 59 Komission mukaan näistä muistiinpanoista käy ilmi, että oluen hintaa koskenut keskustelu keskittyi neljään seikkaan: ensiksi myynninedistämishankkeisiin kotikulutuksen markkinoilla, toiseksi edullisempien ja jakelijan tuotemerkillä myytävien oluiden hintaan, kolmanneksi tynnyrioluen – tynnyri on Alankomaiden hotelli- ja ravintolasektorin käyttämistä suurista pakkauksista tärkein – hintaan ja neljänneksi Alankomaiden kilpailuviranomaiseen (NMA) (riidanalaisen päätöksen 194 perustelukappale).
- 60 Kolmanneksi komissio päättelee Heinekenin tiloista löydettyistä asiakirjoista, joihin sisältyy viittaus kahteen J. T.:n ja Heinekenin johdon 5.7.1999 tienoilla käymään puhelinkeskusteluun, että Heineken otti suoraan yhteyttä Grolsch-konserniin hinnanalennuksista, ja tämä tapahtui puolitoista kuukautta ennen kuin eräs kauppaketju, jolle Grolsch-konserni ei ollut suostunut myöntämään kompensatiota, otti väliaikaiset alennukset tosiasiallisesti käyttöön (riidanalaisen päätöksen 213 perustelukappale).
- 61 On todettava, että J. T.:n 8.1.1999 pidetyn kokouksen kokouskutsuun tekemät muistiinpanot ja Heinekenin tiloista löytyneet asiakirjat, joissa viitataan kahteen J. T.:n ja Heinekenin johdon 5.7.1999 tienoilla käymään puhelinkeskusteluun, ovat ainoat seikat, jotka koskevat erityisesti kantajan mahdollista itsenäistä osallistumista riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todettuun yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen ajanjaksolla 27.2.1996–3.11.1999.

- 62 Ensinnäkin on todettava, että asiakirjoihin ei sisälly mitään, mikä osoittaisi, että kantaja olisi osallistunut tämän rikkomisen toiseen ja kolmanteen osatekijään yhtäältä ”muiden yksittäisten asiakkaiden asiakkaille hotelli- ja ravintolasegmentillä tarjottujen kaupan ehtojen ajoittaisella yhteensovittamisella Alankomaissa” ja toisaalta ”asiakkaiden jakamisen ajoittaisella yhteensovittamisella sekä hotelli- ja ravintolasegmentillä että kotikulutuksen segmentillä Alankomaissa”.
- 63 Kun toiseksi tarkastellaan yhtenä kokonaisuutena pidettävän jatkettun rikkomisen ensimmäistä osatekijää eli ”oluen hintojen ja hinnankorotusten [yhteensovittamista] sekä hotelli- ja ravintolasegmentillä että kotikulutuksen segmentillä”, J. T.:n muistiinpanot 8.1.1999 pidetystä kokouksesta ovat ainoa riidanalaisessa päätöksessä mainittu seikka, joka liittyy kantajan osallistumiseen hintojen ja hinnankorotusten yhteensovittamiseen jakelijan tuotemerkillä myytävän oluen segmentillä, joka kuuluu vain kotikulutuksen sektoriin.
- 64 Lisäksi J. T.:n ja Heinekenin johdon 5.7.1999 tienoilla käymän kahden puhelinkeskustelun ei voida katsoa liittyvän jakelijan tuotemerkillä myytävän oluen tähän segmenttiin, koska Heineken ja Grolsch-konserni eivät tuota jakelijan tuotemerkillä varustettua olutta (riidanalaisen päätöksen 7 ja 18 perustelukappale).
- 65 Kuten edellä kuvatusta asian taustasta käy ilmi, EY 81 artiklassa tarkoitettujen sopimusten ja/tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen, jotka on luokiteltu tällaisiksi riidanalaisen päätöksen 337 perustelukappaleessa, kokonaisuus on seuraus asianomaisten neljän panimon toteuttamasta monimutkaisesta yhdenmukaistamisjärjestelmästä, joka edellytti säännöllistä pidemmän aikaa kestävästä yhteydenpitoa (ks.

vastaavasti asia C-8/08, T-Mobile Netherlands ym., tuomio 4.6.2009, Kok., s. I-4529, 60 kohta).

- 66 Näin ollen J. T.:n muistiinpanot eivät yksinään riitä näytöksi siitä, että kantaja olisi osallistunut riidanalaisessa päätöksessä todettuun neljän panimon jatkettuun yhteistoimintaan Alankomaiden olutmarkkinoiden tällä segmentillä.
- 67 Kun otetaan huomioon tällainen irrallinen indisio kantajan osallistumisesta yhteistoimintaan kolmen muun asianomaisen panimon kanssa, ei voida pitää näytettynä, että kantaja olisi osallistunut riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todettuun, oluen hintoja ja hinnankorotuksia Alankomaissa koskeneeseen jatkettuun yhteistoimintaan siltä osin kuin kyse on jakelijan tuotemerkillä myytävästä oluesta oluen kotikulutuksen segmentillä Alankomaissa.
- 68 Kolmanneksi on niin, että koska kantaja ei ollut läsnä missään riidanalaisessa päätöksessä mainituista panimoiden kokouksista lukuun ottamatta 8.1.1999 pidettyä kokousta, ei ole myöskään näytetty, että kantaja olisi osallistunut oluen hintoja ja hinnankorotuksia koskeneeseen jatkettuun monenväliseen yhteistoimintaan kolmen muun asianomaisen panimon kanssa hotelli- ja ravintolasegmentillä eikä muulla kuin jakelijan tuotemerkillä myytävän oluen kotikulutuksen segmentillä.
- 69 Koska Heinekenin ja J. T.:n välinen yhteydenpito 5.7.1999 tienoilla oli kahdenvälistä, J. T.:n muistiinpanot 8.1.1999 pidetystä kokouksesta eivät yksinään voi näyttää toteen sitä, että kantaja olisi osallistunut tähän monenväliseen jatkettuun hintojen yhteensovittamiseen, jonka osapuolia olivat riidanalaisen päätöksen adressaatteina olevat neljä panimoa.

- 70 Näin ollen J. T.:n käsin kirjoitetut muistiinpanot 8.1.1999 pidetystä kokouksesta ja asianomaisen ja Heinekenin johdon 5.7.1999 tienoilla käymät kaksi puhelinkeskustelua eivät riitä osoittamaan, että kantaja olisi osallistunut komission toteamaan yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen.
- 71 Edellä esitetystä seuraa, että komissio on päätellyt virheellisesti riidanalaisen päätöksen 399 perustelukappaleessa, että ”sen 4 [kohdassa] mainitut todisteet osoittavat, että [kantaja] Koninklijke Grolsch NV osallistui suoraan kartelliin 27.2.1996–3.11.1999”.
- 72 Näin ollen on hyväksyttävä kanneperuste, jonka mukaan kantaja ei osallistunut 27.2.1996–3.11.1999 suoraan yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun rikkomiseen sellaisena kuin se on todettu riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa.

Toinen kanneperuste, jonka mukaan perusteluvelvollisuus on laiminlyöty siltä osin kuin kyse on kantajan osallistumisesta suoraan todettuun rikkomiseen

Asianosaisten lausumat

- 73 Kantaja arvostelee komissiota siitä, että tämä on laiminlyönyt perusteluvelvollisuuden väitteillään, jotka koskevat kantajan osallistumista suoraan riidanalaisessa päätöksessä todettuun rikkomiseen.
- 74 Komissio totesi unionin yleisen tuomioistuimen kysymyksiin 27.2.2010 antamissaan kirjallisissa vastauksissa, että eri oikeushenkilöiden eli Koninklijke Grolschin ja sen kokonaan omistaman tytäryhtiön Grolsche Bierbrouwerij Nederlandin välille ei ollut

tehty eroa ja että kartellin kokoukseen osallistujat toimivat Grolsch-yrityksen – joka oli Koninklijke Grolschin määräysvallan alainen oikeushenkilö – kaupallisen johtajan, vähittäismyyntijohtajan, pääjohtajan ja muiden vastaavien ominaisuudessa.

- ⁷⁵ Komissio lisäsi istunnossa, että nämä kaksi yhtiötä muodostivat taloudellisen yksikön ja että tämä taloudellinen yksikkö osallistui rikkomiseen.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

- ⁷⁶ Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 253 artiklassa edellytettyjen perustelujen on oltava kyseessä olevan toimenpiteen luonteen mukaisia, ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimenpiteen tehneen yhteisön toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt, ja siten, että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluvollisuuden täyttymistä on arvioitava asiaan liittyvien olosuhteiden perusteella, joita ovat muun muassa toimenpiteen sisältö, esitettyjen perustelujen luonne ja se tarve, joka niillä, joille toimenpide on osoitettu tai joita se koskee suoraan ja erikseen, voi olla saada selvennystä tilanteeseen (ks. asia C-367/95 P, komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).
- ⁷⁷ Jos EY 81 artiklan soveltamispäätös koskee useaa adressaattia, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, ja vastuun kohdistaminen kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheuttaa ongelmia, päätöksessä on oltava riittävät perustelut kunkin adressaatin osalta, erityisesti niiden osalta, joiden on päätöksen mukaan kannettava vastuu kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta.

- 78 Sellaisen emoyhtiön osalta, jonka katsotaan olevan vastuussa tytäryhtiönsä käyttäytymisestä, tällaisessa päätöksessä on oltava yksityiskohtainen selvitys niistä syistä, joiden vuoksi on perusteltua, että emoyhtiön katsotaan olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. vastaavasti asia T-327/94, SCA Holding v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1373, 78–80 kohta).
- 79 Kantaja arvostelee kanneperusteessaan komissiota ennen kaikkea siitä, että se on tosiasiallisesti katsonut kantajan olevan vastuussa tytäryhtiönsä Grolsche Bierbrouwerij Nederlandin osallistumisesta kartelliin, koska sen työntekijät osallistuivat riidanalaisiin kokouksiin, mutta se ei ole esittänyt tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja tämän vastuussa olemisen tueksi.
- 80 Vakiintuneesta oikeuskäytännöstä käy ilmi, että emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä toiminnasta erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeushenkilö, se ei pääätä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä (asia C-97/08 P, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 10.9.2009, Kok., s. I-8237, 58 kohta).
- 81 Tällaisessa tapauksessa emo- ja tytäryhtiö kuuluvat samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan yrityksen. Siten se, että emo- ja tytäryhtiö muodostavat yhden EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen, mahdollistaa sen, että komissio voi osoittaa sakkojen määräämispäätöksen emoyhtiölle ilman, että sillä olisi velvollisuutta osoittaa tämän emoyhtiön itse osallistuneen rikkomiseen (em. asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 59 kohta).

- 82 Sellaisessa erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa täysin kilpailusääntöjä rikko-
neen tytäryhtiönsä, yhtäältä tämä emoyhtiö voi vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiön
käyttäytymiseen, ja toisaalta on olemassa kumottavissa oleva oletama, jonka mukaan
kyseinen emoyhtiö tosiasiallisesti vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiönsä käyttäytymi-
seen (em. asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 60 kohta).
- 83 Tällaisessa tapauksessa riittää, että komissio osoittaa emoyhtiön omistavan täysin
tytäryhtiönsä voidakseen olettaa, että emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti kyseisen ty-
täryhtiön kauppapolitiikkaan. Tämän perusteella komissio voi katsoa, että emoyhtiö
on yhteisvastuussa tytäryhtiölleen määrätyn sakon maksamisesta, ellei emoyhtiö,
jonka asiana on kumota tämä oletama, esitä riittäviä todisteita sen osoittamiseksi,
että tytäryhtiö toimii itsenäisesti markkinoilla (em. asia Akzo Nobel ym. v. komissio,
tuomion 61 kohta).
- 84 Nyt käsiteltävässä asiassa voidaan kuitenkin todeta, että mainittuaan riidanalaisen
päätöksen 3 perustelukappaleessa Grolsch-konsernin riidanalaiseen kartelliin osallis-
tuneiden neljän panimon joukossa komissio rinnastaa 18 perustelukappaleessa kan-
tajan ja Grolsch-konsernin, johon kantajan tytäryhtiö Grolsche Bierbrouwerij Neder-
land kuuluu.
- 85 Kun komissio tämän jälkeen luettelee riidanalaisen päätöksen 19 perustelukappalees-
sa panimoiden kokouksiin osallistuneiden "Grolschin" johtajien nimet mainitsematta
kuitenkaan sitä, olivatko he kantajan vai tämän tytäryhtiön Grolsche Bierbrouwerij
Nederlandin palveluksessa, se rinnastaa kaikki asianomaiset kantajan johtajiin, vaika
he kaikki J.T.:tä lukuun ottamatta olivat todettuna rikkomisajanjaksona tytäryhtiö
Grolsche Bierbrouwerij palveluksessa.

⁸⁶ Rinnastettuaan kantajan ja Grolsch-konsernin toisiinsa komissio ei kuitenkaan edellä mainitun oikeuskäytännön edellyttämällä tavalla ilmoita syitä, joiden vuoksi se katsoo kantajan olevan vastuussa tytäryhtiönsä Grolsche Bierbrouwerij Nederlandin kartelliin osallistumisesta siten, että sen työntekijät osallistuivat riidanalaisiin kokouksiin kuvatun oikeuskäytännön mukaisesti.

⁸⁷ Komissio toteaa kantajan vastuun riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa todetusta rikkomisesta seuraavaa:

”8.2. Vastuu tässä asiassa

--

8.2.2. Grolsch

(399) 4 [kohdassa] mainitut todisteet osoittavat, että Koninklijke Grolsch NV osallistui suoraan kartelliin 27.2.1996–3.11.1999.”

⁸⁸ Riidanalaisessa päätöksessä ei siis käsitellä kantajan ja sen tytäryhtiön välisiä taloudellisia, organisatorisia tai oikeudellisia yhteyksiä, eikä sen perustelujen missään kohdassa mainita kyseisen tytäryhtiön nimeä.

⁸⁹ On siis ilmeistä, että komissio ei ole riidanalaisen päätöksen 397 perustelukappaleessa esittämänsä periaatteen edellyttämällä tavalla esittänyt syitä, joiden perusteella se päätyi ”määrittämään, mikä oikeushenkilö vastasi yrityksen toiminnasta silloin, kun kilpailusääntöjä rikottiin, jotta tämä oikeushenkilö voi vastata siitä” tai tarvittaessa

jotta tämä oikeushenkilö voi kumota oletettaman siitä, että emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tytäryhtiönsä käyttäytymiseen.

- 90 Tästä seuraa, että komissio ei ole riidanalaisessa päätöksessä esittänyt syitä, joiden vuoksi kantaja on vastuussa tytäryhtiönsä Grolsche Bierbrouwerij Nederlandin menettelystä, joka ilmeni tytäryhtiön työntekijöiden osallistumisena riidanalaisiin kokouksiin.
- 91 Komissio on näin riistänyt kantajalta mahdollisuuden tarvittaessa riitauttaa tämä vastuun kohdistaminen unionin yleisessä tuomioistuimessa kumoamalla oletettava sekä unionin yleiseltä tuomioistuimelta mahdollisuuden valvoa laillisuutta tässä yhteydessä.
- 92 Toinen kanneperuste on näin ollen hyväksyttävä siltä osin kuin sen mukaan perusteluvelvollisuus on laiminlyöty katsottaessa kantajan olleen vastuussa rikkomisesta sen vuoksi, että sen tytäryhtiö Grolsche Bierbrouwerij Nederland BV oli osallistunut yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun kilpailusääntöjen rikkomiseen 27.2.1996–3.11.1999, sellaisena kuin se on todettu riidanalaisen päätöksen 1 artiklassa.
- 93 Tästä seuraa, että kyseinen päätöksen kohta on kumottava kokonaisuudessaan, ja näin ollen on kumottava myös riidanalaisen päätöksen koko päätösosa siltä osin kuin se koskee kantajaa, ilman että on tarpeen lausua muista kantajan esittämistä kanneperusteista.
- 94 Edellä esitetystä seuraa, että riidanalaisen päätöksen 1 artikla on kumottava siltä osin kuin siinä todetaan, että kantaja on ”27.2.1996–3.11.1999 osallistunut yhtenä kokonaisuutena pidettävään jatkettuun [EY] 81 artiklan rikkomiseen, joka koostui sopimusten ja/tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kokonaisuudesta, jonka tavoitteena oli rajoittaa kilpailua yhteismarkkinoilla, erityisesti i) oluen hintojen ja

hinnankorotusten yhteensovittamisella sekä hotelli- ja ravintolasegmentillä että kotikulutuksen segmentillä, jakelijan tuotemerkeillä myytävät oluet mukaan luettuina, ii) muiden yksittäisten asiakkaiden asiakkaille hotelli- ja ravintolasegmentillä tarjottujen kaupan ehtojen ajoittaisella yhteensovittamisella Alankomaissa ja iii) asiakkaiden jakamisen ajoittaisella yhteensovittamisella sekä hotelli- ja ravintolasegmentillä että kotikulutuksen segmentillä Alankomaissa”, ja näin ollen koko riidanalaisen päätöksen päätösosa on kumottava siltä osin kuin se koskee kantajaa.

Oikeudenkäyntikulut

- ⁹⁵ Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska komissio on hävinnyt asian ja koska kantaja on vaatinut oikeudenkäyntikulujen korvaamista, komissio on veloitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kuudes jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

- 1) [EY] 81 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/B-2/37.766 – Alankomaiden olutmarkkinat) 18.4.2007 tehty komission päätös K(2007) 1697 kumotaan siltä osin kuin se koskee Koninklijke Grolsch NV:tä.

2) Euroopan komissio veloitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Vadapalas

Dittrich

Truchot

Julistettiin Luxemburgissa 15 päivänä syyskuuta 2011.

Allekirjoitukset